

Барановська Олена,
*к. пед. н., старший науковий співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН України, Україна*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗА ФІЛОЛОГІЧНИМ СПРЯМУВАННЯМ: ПСИХОДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Зміна соціально-економічної ситуації в країні зумовила започаткування інноваційних перетворень в освіті, які спрямовуються як на інтеграцію змісту навчання, так і на реалізацію комплексу педагогічних технологій за різними спрямуваннями. Дослідження педагогічних технологій в профільній школі є надзвичайно перспективним та пов'язане з багатьма напрямками досліджень: гуманітаризацією, гуманізацією, фундаменталізацією, інтеграцією навчання, багатьма дослідженнями у напрямку педагогічних інновацій, прикладними науковими дослідженнями.

Виходячи з аналізу педагогічної, психологічної, методичної літератури, ми дійшли до висновку, що невирішеною частиною означеної проблеми можна вважати виокремлення психодидактичних

аспектів реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням, їхніх ключових тенденцій.

Проблемами гуманізації, гуманітаризації, інтеграції, прогнозування, профілізації, фундаменталізації, змісту і технологій загальної середньої освіти наразі займається ряд українських науковців, зокрема, О. Барановська, Л. Березівська, С. Бондар, М. Бурда, Г. Васьківська, М. Головка, С. Гончаренко, К. Гораш, Л. Даниленко, Ю. Дорошенко, І. Єрмаков, Ю. Жук, Т. Засєкіна, В. Ільченко, В. Кизенко, О. Корсакова, С. Косянчук, О. Кравчук, В. Кремень, В. Кушнір, Л. Липова, Ю. Мальований, О. Ляшенко, О. Мариновська, І. Осадченко, В. Паламарчук, О. Пехота, В. Піддячий, О. Савченко, А. Самодрин, О. Топузов, С. Трубачева, О. Черноус, та ін. [1-6]. Тож актуальним напрямком дослідження ми вважаємо виокремлення та деталізування сучасних тенденцій реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням, розгляд їх у психодидактичному аспекті.

Аналіз опрацьованої літератури дозволив зробити висновок, що основою для успішного функціонування в профільній школі комплексу педагогічних технологій за гуманітарним спрямуванням мають бути сучасні тенденції та принципи реалізації педагогічних технологій профільного навчання. У цьому контексті проаналізовано державні документи з досліджуваної проблеми: Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Концепцію загальної середньої освіти (12-річна школа), Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти, чинні навчальні програми, підручники і посібники за філологічним спрямуванням. Проаналізувавши комплекс тенденцій, що існують в сучасній дидактиці, ми виокремили базові, які стосуються саме педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням.

Першою ключовою тенденцією реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням ми виділяємо тенденцію гуманітаризації освіти. Гуманітаризацію освіти розглядають, насамперед, як засіб гуманізації освіти, спосіб становлення індивідуального самовизначення особистості, розвитку її самосвідомості, самоосвіти для подальшої самореалізації в особистісному і професійному планах. Згодом поняття визначалося як процес, спрямований на засвоєння особистістю гуманітарного знання, гуманітарного потенціалу кожної галузі знань, на присвоєння

особистістю загально значущих цінностей кожної з них (О. Барановська) [1; 2; 3; 6]. Цей напрямок є основним у психодидактичному контексті, бо поняття «психодидактика» тлумачиться як міждисциплінарна галузь психолого-педагогічних наук, що вивчає умови підвищення ефективності (продуктивності) процесу навчання шляхом максимального врахування особливостей психічних явищ у діяльності учнів і педагогів (І. Осадченко) [5].

Другою тенденцією є тенденція інтеграції навчання, яка включає використання інтегрованого підходу у вивченні предметів гуманітарного циклу, впровадження міждисциплінарних зв'язків гуманітарних та природничих предметів у навчальний процес закладів загальної середньої освіти. Ключовим моментом є створення компаративних курсів з літератури, наявність культурологічної складової у змісті природничих предметів, а результатом застосування міжпредметних зв'язків має бути міжпредметна компетентність. Важливим аспектом у психодидактичному контексті ми вважаємо те, що міжпредметна інтеграція у навчальному процесі є дуже ефективною і вирішує великий комплекс проблем: від суто навчальних до психологічних [1-6].

Третьою тенденцією реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням ми виділяємо багаторівневий варіативний підхід до змісту освіти та педагогічних технологій. У нашому дослідженні зроблено акценти на тому, що нагальною проблемою є постійне оновлення змісту основних предметів (особливо гуманітарних) в інформаційному просторі. Вплив психодидактичних принципів, насамперед, обумовлюється демократичним підходом як до змісту деяких курсів, які мають постійно оновлюватися, так і до застосування різноманітних педагогічних технологій, їхньої варіативності та направленість на поліпшення стосунків в сучасному навчальному процесі [1-4; 6].

Отже, розгляд ключових тенденцій реалізації педагогічних технологій профільного навчання за філологічним спрямуванням у психодидактичному контексті дозволив виокремити основні аспекти, які дають можливість ефективно адаптувати їх до вимог профільного навчання, зокрема, забезпечення їхньої гуманітаризації, варіативності та реалізації інтегрованого підходу. Прогнозується, що технології профільного навчання будуть вивчатися, адаптуватися до змінюваної реальності та сприятимуть розвитку в учнів навичок самоаналізу, самооцінки, самоосвіти та самоконтролю.

Список використаних джерел

1. Барановська О. В. Конструювання змісту профільного навчання на основі міжпредметної інтеграції [Designing the content of profile education based on intersubject integration]. Дидактика: теорія і практика: зб. наук. праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 32–36.
2. Барановська О. В. Форми навчання в профільній школі. *Біологія і хімія в школі*. 2007. № 4. С. 38–41.
3. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія / авт. кол.: В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.; за наук. ред. В. І. Кизенка. Педагогічна думка, 2012. 216 с.
4. Кизенко В. Технологічний підхід до реалізації профільного навчання: психодидактичний ракурс // *FOLIA COMENIANA: Вісник Польсько-української науково-дослідницької лабораторії психодидактики імені Я. А. Коменського*. Умань. 2017. С. 42–45.
5. Осадченко І. І. Сутність поняття «педагогічна технологія» з точки зору сучасних методологічних підходів. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини* / ред. кол.: Побірченко Н. С. та інші. Умань. 2010. Вип. 33. С. 94–99.
6. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект: кол. Монографія / авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська, та інші.; за наук. ред. д-ра пед. наук Г. О. Васьківської. Київ. 2018. 260 с.